

इंग्रजाने केले माझे बूट पॉलिश..

त्याकाळी इंग्रज आपल्यावर राज्य करीत होते. सगळीकडे इंग्रजांचा दबदबा होता. १९४२ सालचा स्वातंत्र्यलढा महात्मा गांधींच्या नेतृत्वाखाली खूपच जोरात चालू होता. माझे वडील श्री. काकासाहेब गरुड, ऐन उमेदीत होते आणि देशप्रेमाने भारावलेल्या तरुणांत त्यांची गणना होती. वकीलीचा पेशा सोडून देऊन त्यांनी स्वतःला पूर्णपणे स्वातंत्र्यलढ्यांत गुंतवून घेतलं होतं. त्याच्याकडे नगरजिल्ह्याचं नेतृत्व होतं. महात्माजींची त्यांना वारंवार पत्रे यायची आणि इंग्रजांविरुद्ध असहकाराची चळवळ जोरांत चालू ठेवायला प्रोत्साहन मिळायचे.

त्यासुमारास मी ४/५ वर्षाचा असेल, आणि इंग्रजांविरुद्धची quit India अर्थात 'भारत छोडो' चळवळ अगदी लहानांपासून थोरांपर्यंत आमच्या घरांत सगळ्यांच्या मनांत पूर्णपणे रुजली होती. इंग्रजांच्या कायद्यांच उल्लंघन करायचं, त्यांच्या देशातून आलेल्या मालाचा अजिबात वापर करायचा नाही एवढंच काय पण तिकडच्या कापडाची व इतर मालाची सार्वजनिक होळी करून प्रत्येकजण 'ब्रिटिशांनो चलेजाव' म्हणण्यात धन्य मानायचा. आमच्या लहानपणापासून आमच्या मनावर इंग्रजांबद्दल

इंग्रजाने केले माझे बूट पॉलिश..

त्याकाळी इंग्रज आपल्यावर राज्य करीत होते. सगळीकडे इंग्रजांचा दबदबा होता. १९४२ सालचा स्वातंत्र्यलढा महात्मा गांधींच्या नेतृत्वाखाली खूपच जोरात चालू होता. माझे वडील श्री. काकासाहेब गरुड, ऐन उमेदीत होते आणि देशप्रेमाने भारावलेल्या तरुणांत त्यांची गणना होती. वकीलीचा पेशा सोडून देऊन त्यांनी स्वतःला पूर्णपणे स्वातंत्र्यलढ्यांत गुंतवून घेतलं होतं. त्याच्याकडे नगरजिल्ह्याचं नेतृत्व होतं. महात्माजींची त्यांना वारंवार पत्रे यायची आणि इंग्रजांविरुद्ध असहकाराची चळवळ जोरांत चालू ठेवायला प्रोत्साहन मिळायचे.

त्यासुमारास मी ४/५ वर्षाचा असेल, आणि इंग्रजांविरुद्धची quit India अर्थात 'भारत छोडो' चळवळ अगदी लहानांपासून थोरांपर्यंत आमच्या घरांत सगळ्यांच्या मनांत पूर्णपणे रुजली होती. इंग्रजांच्या कायद्यांच उल्लंघन करायचं, त्यांच्या देशातून आलेल्या मालाचा अजिबात वापर करायचा नाही एवढंच काय पण तिकडच्या कापडाची व इतर मालाची सार्वजनिक होळी करून प्रत्येकजण 'ब्रिटिशांनो चलेजाव' म्हणण्यात धन्य मानायचा. आमच्या लहानपणापासून आमच्या मनावर इंग्रजांबद्दल

अत्यंत चीड आणि त्याबरोबरच धाकही बसलेला होता.

माझ्या वडिलांना त्यांनी जवळ जवळ ७/८ वेळा तुरुंगात अडकवून ठेवलं होत. मोठ्या मुष्किलीन त्यांची कधी सुटका झाली की पुन्हा चळवळीत भाग घेतल्याचं निमित्त करून त्यांना परत गजाआड करायचे. शेवटी त्यांना गांधीजींच्या आदेशावरून भूमिगत व्हायची सूचना आली. मग काय, आमच्या घराभोवती पोलिसांची सारखी चाहूल. त्यातूनही कधीकधी आमचे वडील मध्यरात्री आम्हाला भेटायला यायचे आणि परत सकाळ उजाडताच ते फरारी!

आम्हाला त्या बालवयांत वडिलांचा सहवास अगदी क्वचितच मिळायचा. आमच्या घरातल्या बन्याच वडीलधान्या मंडळींवर देखील पोलिसांचा ससेमिरा होताच. ह्या सगळ्या वातावरणामुळे आमच्या मनातला इंग्रजांचा धाक आणि त्याबरोबरच द्वेषपण खूप वाढत गेला. एके दिवशी गांधीजींकडून सूचना आली की असहकाराची चळवळ बंद करून सर्व भूमिगत स्वातंत्र्यसैनिकांनी प्रकट व्हायचं आणि स्वतःला सरकारच्या हवाली करायचं.

मला तो दिवस चांगला आठवतोय. सगळ्या गावांत बातमी पसरली की आज दुपारी श्री. काकासाहेब गरुड स्वतःला पोलिसांच्या हवाली करणार आहेत. ही बातमी पसरतांच आमच्या घरापाशी लोकांची तोबा गर्दी. बरीच तरुण मंडळी आमच्या वडिलांना भेटली व म्हणू लागली की ह्या ब्रिटिश सरकारला कशाला शरण

जायचं, तुम्ही जर आज तुरुंगांत गेलात तर आमचे नेत्रुत्व कोण करणार. त्यावर आमचे वडील म्हणाले की आपण शरण जात नाही पण हा ही एक लढ्यामधलाच भाग आहे. सामोपचाराने जर ही मंडळी आपणास स्वातंत्र्य देत असतील तर ते का सोडायचे कारण कितीतरी कुटुंबियांचे ह्या लढ्यापायी हाल होत आहेत.

चार ब्रिटिश अधिकारी आणि त्यांचेबरोबर १०/१२ पोलीस आमच्या घरी आले. देशप्रेमाने भारलेल्या बरीच तरुण मंडळीनी मध्ये पदून आडकाठी केली, लाठीमार झाला. त्यावेळी मला एका हिंदुस्थानी फौजदाराची चांगली आठवण आहे. जेव्हा इंग्रज माझ्या वडिलांवर धावून आले तेव्हा हा फौजदार चक्क मध्ये पडला आणि म्हणाला don't touch him,I will handle him. नंतर त्याने सौजन्याने आमच्या वडिलांना बेड्या घातल्या आणि गाडीत बसवलं. त्यावेळी 'ब्रिटिश सरकार मुर्दाबाद' 'ब्रिटिशांनो चले जाव' 'महात्मा गांधी झिंदाबाद' 'काकासाहेब गरुड झिंदाबाद' अशा तळ्हेच्या घोषणा जमलेल्या प्रचंड गर्दीतून येत होत्या.

त्यानंतर आमच्या वडिलांना २ वर्षाचा तुरुंगवास भोगावा लागला. पुढे काहीवर्षातच भारत स्वतंत्र झाला. स्वातंत्र्य सैनिक आणि त्यांच्या कुटुंबियांनी ह्या लढ्यात कितीतरी हालअपेष्टा सोसल्या ह्याची कल्पना फारच थोड्यांजणांना असेल. त्यावेळी आमच्या बालमनावर इंग्रजांबद्दल जे गैरसमज झाले ते मात्र कायम स्वरूपी होते. इंग्रज म्हणजे आपल्यावर हुकूम करणारे, वारंवार आपला अपमान करणारे, असंच माझं ठाम मत होतं!

स्वातंत्र्य मिळून बरीच वर्षे गेली. मी शालेय जीवन पूर्ण केले आणि जे स्वातंत्र्य आमच्या वडिलांनी मिळविण्यात सहभाग घेतला तेच पुढे टिकवून देशाची सेवा करायची ह्या भावनेने मी वायुसेनेत प्रवेश मिळवला. कालपरत्वे माझी निवड Royal Air force च्या कॉलेज मधील स्पेशल ट्रेनिंग करता झाली. मला भारतीय वायु सेनेच्या मुख्यालयातून कळवण्यांत आलं की लंडनहून ट्रेन घेऊन लिंकनला उत्तरणे व तेथून पुढे तुम्हाला कोणी अधिकारी भेटेल व तो पुढे officers' mess मध्ये घेऊन जाईल.

ठरल्याप्रमाणे मी लंडनला उत्तरलो. तेथूनपुढे पुन्हा एकदा ब्रिटिशांशी संबंध येणार होता आणि त्यांच्याबद्दलची बरीचशी जुनी मते कायम होती. मी लिंकन स्टेशनवर पोहोचलो, तेथे मला receive करायला एकजण आला होता. बरीच रात्र झाली होती, मेस मध्ये जाऊन जेवण केले आणि माझ्या खोलीवर जाऊन झोपलो. दिवसभरच्या प्रवासामुळे झोप चांगली आलीच आणि सकाळ होताच माझ्या खोलीच्या दारावर जोरजोरात थाप! मी उठलो आणि दार उघडलं. तेथे एक नीटनेटका ड्रेस केलेला इंग्रज उभा आणि माझ्या हातांत चहाचा कप देत मला म्हणतो 'good morning sir! here is your morning cup of tea and may I have your shoes for polishing'.

त्याचे हे उद्गार ऐकून मला एकदम जगाच्या शिखरावर

पोहोचल्या सारखं झालं. अरे, जे इंग्रज आमच्यावर राज्य करीत होते, अत्याचार करीत होते त्यांचातीलच एक आता माझे जूते पॉलिश करायला मागतोय! ह्यापेक्षा अधिक आनंदाचा आणि अभिमानाचा क्षण कोणता असेल? मी लागलीच वेळ काढून इंडियामध्ये माझ्या वडिलांना तार केली की 'काका, आज माझे जूते एका इंग्रजाने पॉलिश केले!

गोपाळ गरुड.